660
El *guarda* de la vinya
(*ALDC*, V, 943. El *guarda* de la vinya)

Els noms que designen l'encarregat de guardar una vinya es troben en relació amb el concepte 'guardar'. *Guarda* (s. XIV), amb la var. *uarda* 169 (amb pèrdua de *g-* a partir de contextos com *una guarda*, cf. val. *aülla* < *agulla*), és un deverbal de *guardar*, der. del germ. WARDON 'cercar amb els ulls', der. de WARDA 'acte de cercar amb els ulls; guàrdia, guarda; talaia', alhora der. de WARON 'atendre'; var. sintagmàtiques: *guarda rural* 37, 95, 147 (*rural*, cultisme ← llat. RURALIS, der. de RUS, RURIS 'camp'), *guarda de camp* 151, 156 (*camp* < CAMPUS), *guarda jurat* 97, 104, 116 o *jurat* 81 (< JURATUS 'el qui ha prestat jurament'). *Guàrdia* (s. XIV) ve del gòtic WARDJAN 'guàrdia, sentinella, guaita'; var. rara *guària* 146 (*guària de terme* 119), amb les sintagmàtiques *guàrdia de camp* 154, 166, *guàrdia rural* 60, 142, *guàrdia de monte* 149 (*monte* ← cast.), *guàrdia de l'horta* 186 (*horta* < llat. vg. HORTA). *Guardià* (s. XIV) prové del gòtic *WARDIANEM, romanització de l'acusatiu gòtic WARDJAN, var. *guardian* 163 (← cast.) (cf. cast. *guardián*, port. *guardião*, fr. *gardien*). *Vegilant* (s. XVII) 35, 48, 59, 61 és dissimilació de *vigilant*, participi de present de *vigilar* (< VIGILARE 'estar en vetlla').

Són freqüents els compostos formats pel present d'indicatiu *guarda* i un nom: *guardabosc* 17, 22 (*bosc* < preromà *BOSKO-), *guardamuntes* 21 (*muntes* sembla una adaptació del cast. *montes*), *guardatermes* 69 (*terme* < TĔRMĬNUS), *guardavinyes* 42, 84 (*vinya* < VĪNEA); *guardaterra* 1, 13, 19, *guardaterres* 32 i *gordaterres* 21 (pel canvi *gua-* > *go-*, com *guaret* > *goret*); *guarda-xampetre* 2, amb adaptació del primer component del fr. *gardechampêtre*.

Alguns significants són der. de *vinya*: *vinyador* 120, amb el suf. *-ador* (var. *guinyador* 190, per equivalència acústica B = G); *vinyaire* 33, 40, 41, amb el suf. *-aire* (< -ATOR); *vinyater* 85, adaptació d'un anterior *vinyader* (s. XVI) per atracció de *vinater*, i *vinyero* 47, 115, amb el suf. cast. *-ero*. La derivació pot partir del nom d'una altra àrea custodiada, com *garriguer* 81, 82, der. de *garriga* 'matollar de garrics i arbusts semblants', probablement d'un cèltic *KARRIKA, basat en una arrel preromana no indoeuropea KARR-. *Vinyòvol* (s. XIV), d'origen incert, podria procedir del llat. VĪNŎFŎRUM, llatinització del gr. OINÓPHOROS 'vinya; portador de vi' encreuat amb *vinya* i amb canvi del segment final àton *-or* > *-ol*, aquest, d'ús més freqüent.

Altres mots: *baner* 110, 112, *banidor* 105, der. de *ban* 'ordre o prohibició sota amenaça de càstig; pena pecuniària', probablement del frànic BANN 'ordre comminatòria', amb el suf. *-er* (< -ARIU) i *-idor* (< -ITORE), respectivament. *Regisseurt* 5 és pres del fr. *régisseur* 'persona encarregada d'administrar una propietat', der. de *régir*, amb *-t* epitètica (cf. Veny, 2013 a).

La manca de respostes en una part important del domini s'explica per l'absència de referent. *Guarda*, *guàrdia* i *guardià* coneixen una gran extensió, mentre que *vinyòvol* ha estat drenat al mall. i men.

Són mots normatius *vinyòvol*, des del *DG*$_1$, 1932, i també *guardabosc*, *guardatermes*, *guarda rural* (en la definició de *guardatermes*), no referits a la vinya.

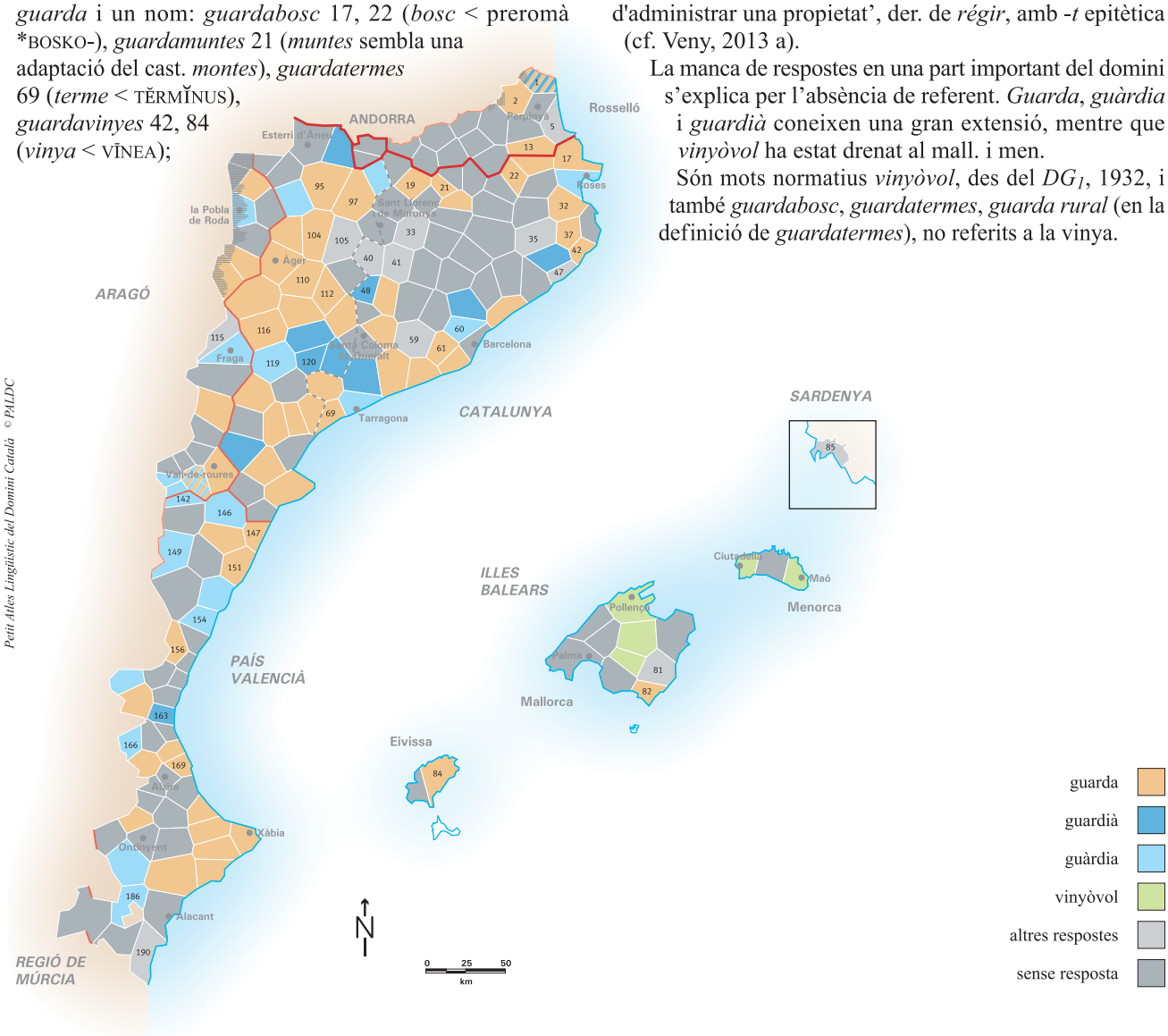

Petit Atlas Lingüístic del Domini Català © PALDC